

Rahatalous valuttoinen, arvopapereineen ja johdannaisineen on irtaantunut tavaroiden ja palvelusten tuotannosta aivan omaksi elämäntiliksi. Sanotaan, että enää vain kymmenen prosenttia pääomista on jollain tavalla sidoksissa reaalielouteen. Koko maailmantaloudessa tavaroihin ja palveluksiin keskittyvä raha liikenne on vain pieni osa rahan

kansainvälisistä markkinoista.

Lähes sata vuotta sitten Simmel tarkasteli rahatalouden vaikutusta yhteiskuntaan, kulttuuriin, elämään. Ja nyt on nyt. Rahan "filosofiaa" tarvitaan nyt ehkä enemmän kuin koskaan, siitä syystä että raha itsessään, todellisuudessa, on "filosofisempi" ja myös vierasempi ilmiö kuin kertaakaan aikaisemmin ihmiskunnan his-

toriassa. Rahan metafysiikka on muuttunut pelkästä teoriasta puhtaaksi käytännöksi.

SEPPÖ TOIVIAINEN

GEORG SIMMEL
RAHAN FILOSOFIA
LYHENTÄEN SUOM.
PANU TURUNEN
TURKU: DOROGA, 1997

VANHEMPIEN HENKISEN PERINNÖN ÄÄRELLÄ – SUKUPOLVESTA TOISEEN

J. P. Roosin ja Anna Rotkirchin toimittama teos "Vanhemmat ja lapset" julkistettiin elämäkerataseminaarien kymmenvuotisjuhlan kunniaksi. Teoksen taustalla on sosiologian kurssi, jossa luennoitsijoita pyydettiin kertomaan omista vanhemmistaan tai lapsistaan. Näin pyrittiin toteuttamaan ideaa erityisen ja yleisen yhdistämisestä. Teos koostuu yhdestätoista esseestä ja toimittajien johdannosta. Kirjoittajat ovat sosiologian opettajia, tutkijoita ja opiskelijoita. Esseet etenevät osapuilleen kirjoittajien ikäjärjestyksessä 1930-luvulla syntyneestä aina 1970-luvulla syntyneeseen sukupolveen.

Teoksen voi lukea monella tavalla. Se tarjoaa kiinnostavia ajankuvia eritaustaisesta perhe-elämästä, ajankäytöstä, arvoista, esineistöstä, puhetoista, vuorovaikutuksesta. Sosiaaliset miljööt on joskus ku-

vattu yksityiskohtaisen elävästi. Vanhempiä on monissa esseissä kuvattu tavalla, joka tekee heistä todellisen oloisia ihmisiä, siis raadollisia, kiiltokuvia ei maalata. Toden vaikutelma syntyy siitä, että kirjoittajat kuvaavat omaa suhdettaan vanhempaansa itselleen oikeasti olennaisen kysymysten läpi.

Lapsista tällaisia kuvauksia ei ole ja siihen on varmasti useita syitä. Hienotunteisuuden vaatimukset lasta kohtaan ovat ehkä vieläkin suuremmat kuin aikuisten suhteen. Sitä paitsi vanhempien muodostamaan maisemaan jokainen on tutustunut lapsen aistivoimaisella intensiteetillä, jota on vaikea ohittaa omaelämäkerallisten juonteiden tutkimisessa. Tämä näkyy myös kirjallisuuden ja elokuvan lapsuuskuvaauksissa, jotka ovat yleensä tutkielmia lapsen havain-

noista ja suhteista ympärillä oleviin ihmisiin ja tapahtumiin; vanhemmuus ei ole se paikka, josta tehdään eläviä lapsihahmoja. Nyt käsillä olevassa teoksessa aivan pienet lapset eivät ole äänessä; joku katselee suhdettaan vanhempiensa lähinnä nuoren näkökulmasta, joku kokoaa lapsuuden tuntojaan useista eri perspektiiveistä ja useimmat rakentavat pitkää kaarta, valikoidun juonteen kehityskertomusta lapsuudesta tähän päivään.

Sosiologian kolme suurta äsää eli sukupolvi, sukupuoli ja sosiaaliluokka joutuvat ainakin omassa lukukokemuksessani osin antamaan tietä ajasta toiseen toistuvalla perustehtävälle tehdä selkoa siitä, kuka on mm. tutkinut "alkuperäisintä sidettä maailmaan", kuten Anu Soikkeli esseessään nimeää vanhempisuhteen tarkaste-

lun. Tehtävä on pakottava ja helpottava, Anni Vilkkö havaitsee. Sukupolvi, sukupuoli ja sosiaaliluokka sekä monet satunnaisemmat seikat määrittävät edellytyksiä, joilla kukin ottaa selkoa elämästään, mutta tehtävä on kaikille sama.

Lapsen ja vanhemman suhteissa on todennäköisesti peruskokemusten ja -tunteiden arsenaali, joka toistuu samankaltaisesti aina uusissa versioissa. Häpeä polttaa jokaista samalla tavalla, kiintymys ja arvonanto tekevät kaikille hyvää. Teoksessa onkin yhtäältä kyse tunteista, ja siksi se on hyvä vastapaino vaikkapa sellaiselle äärimmilleen viedylle diskurssianalyysille, jossa kirjaimetkin pilkotaan ja joudutaan niin kovin etäälle emotionaalisisista, eettisistä ja eksistentiaalisista kysymyksistä. Kirjoittajat eivät juuri sorru sosiologiseen jargoniiin. Aihepiiristä huolimatta myös psykiatrinen tai psykososiaalinen termistö on onneksi vältetty, ja tekstit kulkevat kutakuinkin tavallisella elämästä kertomisen kielellä, sosiologista ajattelutapaa kadottamatta. Ihmisen mieltä tutkivista tieteistä ja taiteista voisi kuitenkin olla hyötyä sosiologisille analyyseille siitä, miten ihmiset kerrostavat elämänsä kokemuksia. (Ensisilmäyksellä mielessäni vilahti hiukan pilkallinen ajatus: sosiologiakin on keksimässä sen tosiasian, että jokainen on ensin lapsi.) Teoksen alaotsikon, sukupolvi- sosiologiaa, olisin säästänyt teoreettisesti ja empiirisesti laaja-alaisempaan teokseen. Kansikuva on mainio; sekalainen joukko pikku tavaroita johtaa ajatukset esinemailman erityiseen lumoon lapsena.

"Vanhemmat ja lapset" on

yhtäältä kirja muistista ja muistamisesta, joita tällä hetkellä tutkitaan monissa muissakin teoksissa, joista mieleeni nousee ensimmäiseksi Katariina Eskolan ja Eeva Peltosen toimittama "Aina uusi muisto" (1997), jossa tutkitaan sitä, miten mennyt meissä elää. Aika on muistamisessa metka ilmiö. Monet esseet nyt esiteltävässä teoksessa etenevät kerromassaan kronologisesti ja kuitenkin aika rikkoutuu niissä siten, että menneisyys ja nykyisyys lävistyvät ja eriaikaisuus leviää läsnä olevaksi.

Itselleni teos avautuu kiinnostavana yksinkertaisesti siksi, että tekee hyvää lukea erilaisista ihmiskohtaloista ja siitä, millaisia jännitteitä kirjoittajat osoittavat ja miten he niitä jäsentävät ja ratkovat. Mielihyvän tuntein lukee sellaista tekstiä, joka on kirjoittajalle henkilökohtaisesti tärkeä ja jossa hän on painimassa omaankin elämänsä vaikuttavien probleemien kanssa. Esseet on tehty huolella ja ajatuksia niiden parissa on valmisteltu pitkään. Vaikka teksteissä on yhteisiäkin juonteita, tarkempi lukeminen osoittaa ne perin erilaisiksi ja jokainen niistä on ainutlaatuinen kokonaisuus. Siksi kunkin äärelle on syytä pysähtyä.

Elina Haavio-Mannila (Isä ja käsialani) tahtoo kuvata "rehellisesti ja kattavasti" tapah- tumia suhteessa isään ja pohtia niiden vaikutusta elämäänsä. Isän patistava kannustus päiväkirjan pitämiseen johdattaa kirjoittajan konkreettisiin isämuistoihin. Kirjoittajalla on käytössään ehkä poikkeuksellisen moniääninen materiaali.

Esseessä puhuu nuorimmillaan 9-vuotias tyttö lapsuuden päiväkirjoista. Voisi kuvitella, että lapsena pidetty päiväkirja on korvaamaton silta siihen lapseen, joka kerran oli. Vanhempien ääni on kirjattuna mm. esikoisesta huolellisesti pidettyyn pienokaisen kirjaan. Oma paikkaansa perheessä ja omia muistikuviaan kirjoittaja voi tarkistaa ja täydentää myös sisarusten muistoilla. Isä valmensi sinnikkyteen ja ahkeruuteen, mutta kirjoittajalle jäi perimmöksi myös kauaskantoisia ja piinaavia jännitteitä; äidin kuolema muutti hänen asemansa ristiriitaiseksi sekä suhteessa nuorempiin sisaruksiin että isään.

J. P. Roosin (Kaksi elämää, kaksi isää) isäkuvausten aloitusta jäsentävät kirjoittajan rakastava ja kunnioittava suhde isään sekä isän infarktien ajoittuminen. Kirjoittajan tiedot sekä omakohtaiset kokemukset ja havainnot isästä laajenevat yllättävän aineiston kautta. Isän edellisessä avioliitossa syntynyt velipuoli antaa isänsä kanssa käydyin kirjeenvaihdon kirjoittajan käyttöön. Kirjeissä puhuu osin tuttu isä mutta myös vieras mies, ja ennen kaikkea kirjeenvaihto kuvaa isän ja pojan taistelua, jota kirjoittaja ehti vain harjoitella ennen isän kuolemaa. Isä on myös peili tutkia omaa isyyttä aika raadollisesti. Kirjoittaja pohtii isäsuhteensa ristiriitaisia elementtejä sekä myös sitä, missä määrin hän on itse toteuttamassa isänsä elämässä havaitsemaan malleja ja piirteitä.

Sirkka-Liisa Lindell (Isän pitkä varjo) piirtää myös pitkää kaarta ja tuo aluksi kuvaan isovanhemmat, vanhempien taustan ja varhaisimpia muistojaan. Elämä maalla ja kaupun-

gissa, kotona ja koulussa sekä suuret yhteiskunnalliset tapahtumat (kansalaissodan jäljet, omat muistikuvat sodasta) muodostavat kehyksen kerronnalle, jossa nyky- ja alkuperheen kuvaukset vuorottelevat. Välikirjoituksen kanssa, äidin kuolema ja oma burn-out sekä siitä selviäminen eivät ainoastaan tuo uusia kerrostumia kirjoittajan elämäkertaan vaan myös järjestävät aiempia kerroksia osin uudelleen ja tiivistävät kantavia juonteita ja tunteiden kokemista. Voisiko puhua mentaalista fraktaalista? Tässä esseessä suureksi taitekohtaksi muodostuu keski-ikäisen kriisi ja siitä uudelleen koostuminen. Lindellin esseessä on myös hienopiirteisiä kuvauksia lapsena olemisen ja kokemisen tavoista: "Istuskelin peilipiirron päällä ja katselin sen kautta paitsi itseäni myös huonetta. Lasi oli vanhaa ja se pani näkymät lainehtimaan."

Eeva Peltosen (Perunkirjoitusta) elämäkerronta avaa näkymän siihen ikäikäiseen aaltoiluun, jossa ensin rajusti irrottaudutaan alkuperheestä ja sitten liitytään takaisin sukuun ja vanhempiin. (Vanhojen myyttien väitetään työstävän nimenomaan tätä liikettä ihmisen elämässä.) "Opiskelemaan lähtiessäni kuvittelin jättäväni taakseni miltei koko entisen elämäni." Niinpä sitten myöhemmin voi vain hämmästellä, mikä saa ihmisen kuvittelemaan tällaisia totaalisia uusia alkua, ja asteittain mieleen hiipii: "missä määrin vanhempien keskeneräiset projektit ja toteutumattomat toiveet" vaikuttavat omiin elämänvalintoihin. Matka pesäerosta lähentyäseen vauhdittuu jäähyväisiin valmistauduttaessa. Peltosen

tekee pesäselvitystä sukeltamalla ensin vanhempien henkiseen perintöön ja sitten laajemmin muuhun sukuun ja siellä eläviin tarinoihin.

Tommi Hoikkala (Isä, poika ja auto) tuo lukijalle pohdittavaksi laajan suhderakenteen. Kirjoittajan suhde itseensä miehenä, miehenä toimimiseen ja tuntemiseen, miehyyden ilmentämiseen ovat esseen kantava juonne. Suhde poikaan ja sitä kautta omaan isyyteen kuvautuu autoprojektin (ja -projektion) kautta, eikä kirjoittaja helli itseään. Auto synnyttää konfliktin vaimon kanssa ja sen läpi pohditaan suhdetta toiseen sukupuoleen ja arkielämän ylläpitoa. Kuvaus suhteesta omiin vanhempiin syventää nykyhetkessä ratkottavia kysymyksiä. Kirjoittaja panee eri minät vuoropuheluun (feministinen yliminä, yliaikainen miehenluonto, tosiminä...) ja painii tosissaan itselleen polttavissa kysymyksissä. Suhderakenteet itsen ja läheisiin ovat ambivalentteja, ja on kuin kirjoittaja tuskailisi sen kanssa, miten päästä ambivalenssista eroon (isä tiesi, mitä on olla mies! olisiko ollut niin yksinkertaista?). Tai ehkä hän pohtiikin sitä, miten tulla toimeen ambivalenssin kanssa.

Nainen, s. 1951, (Vaihtoehto pakkopullalle) kokoaa elämänsä kertomusta alkuun ei-toivotuna lapsena tiukan kasvatuksen kodissa, jossa vanhempien väliset suhteet olivat huonot. Isän kuolema oli raskas menetys, ja etäämmälle jäänyttä äitiä kohtaan kirjoittaja kehittää varovaista lämpöä. Tässä esseessä korostuu tahto tehdä toisin kuin omat vanhemmat tekivät, ja kirjoittaja kuvaa, miten hän tahtoo noudattaa omien lasten kasvatuksessa

parempia periaatteita ja löytää vaihtoehtoja vanhempien perinnölle.

Ritva Nätkin (Naistutkimusta äitinä ja tyttärenä – näkökulmien vaihtelua) punoo yhteen monta elämänsä juonta. Lapsen odotus ja väitöskirjan teko muodostavat erottamattoman parin kirjoittajan elämässä, ja ne liittyvät myös osaksi vanhempaa historiaa äidin synnytyskertomuksen kautta. Kirjoittaja havaitsee jatkavansa äidille tärkeää teemaa tutkiesaan hyvinvointivaltiota, ja siihen taas suhde oli negatiivisesti kriittinen tyttären positioista, mutta nyt äitinä, lihallisesti ja ruumiillisesti, hyvinvointivaltio näyttää avustavia ja vapauttavia puoliaan. Yhtäältä kyse on jatkumosta, joka ei etene suoraviivaisesti vaan oikukkaasti vaihtuvista näkökulmista riippuen.

Anni Vilkkonen ("Olen viime aikoin ajatellut häntä hyvin paljon") hahmottelee äitiä ja isää tyttären omaelämäkerrallisissa muistoissa aineistona Satasärämäinen nainen -omaelämäkerrat. Tässä esseessä lukijalle tarjotaan teoreettisia havaintoja omaelämäkerronnan piirteistä ja muistojen luonteesta. Naisten kertomuksista Vilkkonen hahmottaa eloisten muistojen isän, arkisen ylistetyn äidin, kylmän itseensä sitovan äidin, juopon reuhaavan isän ja rakkaan äidin. Noin nelikymmenvuotiaana omaelämäkerronta tuntuu kirjoittajista sekä pakkottavalta että vapauttavalta. Kirjoittaja toteaa, että monet tarinoista ovat enemmän psyykkistä kuin sosiaalista itsemäärättelyä.

Anu Soikkeli (Isä ja juoksija-tyttö) havaitsee oman lapsen johtavan ajatukset omaan lapsuuteen ja omiin vanhempiin.

Hän kuvitteli toimivansa toisin kuin vanhemmat ja ällistyy huomattavasti samankaltaisuuden. Suhdetta isään väritti suorittaminen, äidille saattoi puhua ja itkeä sitä, mitä mielessä oli, ja silti kirjoittaja kokee olevansa isän tyttö. Isän sairastuminen auttoi huomamaan, miten paljon hän vanhempiaan rakastaa. "He ovat minulle nykyisin niin olemassa." Ajatuskin vanhempien eroa tuntuu vieläkin vastenmieliseltä. Kirjoittaja on itse eroprosessin partaalla, mistä hän voi puhua vanhemmilleen. "Uskon, että vanhempani ovat, kuten luultavimmin jokainen vanhempi, yrittäneet tehdä aina parhaansa." Kirjoittaja kiittää vanhempiaan rakkautesta, "koska se tekee elämästä turvallisemman ja vastoin käymisistä kestettävämmän". Hillitön rakkaus omaa lasta kohtaan tuntuu vahvalta, mutta tarkempi puhuminen lapsesta on vaikeaa, koska hän on niin lähellä.

Nainen, s. 1972, (Perhe-elämäni 1970–1995) kuvaa, miten hänen vanhempansa päättivät avioituessaan tehdä "toistensa siipirikkoisesta elämästä onnellista". Mutta vanhempien suhteesta tuli ahdistava ja raasteleva, elämästä levotonta. Kirjoittaja kehitti itselleen kovan työmoraalin ja valtavat paineet menestyä, ja vanhemmat olivat ylpeitä. Häpeä kodista oli suuri, ja lapsena kirjoittaja pillahdelti usein itkuun ja vääristeli totuutta, minkä kerkesi. Isän suhteen hän koki itsensä aina aikuiseksi. Äiti kuvitteli kirjoittajaa aurinkoiseksi nuoreksi tytöksi, "mutta olin sisimmässäni pahasti eksyksissä". Itsekseen kirjoittaja ajatteli tulleensa tähän maailman itsemurhan tehneen enonsa tilalle;

myös tämä oli ollut "syvä rakkaudessa ja suremisessa". Vanhempien suhteen hän kokee, että "on raskasta olla niin kovin rakastettu".

Anna Rotkirch ("Hökkeli suuren joen rannalla" – äidit ja tyttäret Venäjällä) lähtee hämmennyksestä, jota korkeakoulukoulutuksen saaneiden venäläisnaisten perinteiset äitiysajatuksat herättävät. Näiden rinnalle hän asettaa omien vanhempiensa tasa-arvoideologian mukaisen elämänmallin esimerkkinä nuorista, jotka "miltei kertaheitolla muuttivat perhe-elämän käsikirjoituksen", ja siitä sukupolvimurroksesta, jolloin oli hyväksyttävää ja toivottavaa elää aivan toisin kuin edeltävä sukupolvi. Ymmärtääkseen venäläisnaisten ajatuksia avioliiton ensisijaisuudesta koulutukseen nähden kirjoittaja pohtii äitiyden historiallisia esikuvia Venäjällä ja päätelee, että "naiset kotiin"-ideologian viehätysvoima Venäjällä juontuu siitä, että se on sekä tuttu ajatus että vieras kokemus. Lähemmin ajatuksia peilataan kolmen venäläisnaisen elämäkertateksteihin. Fiktiivisesti harjaantuneiden kertojen avulla esiin nousevat poeettinen kieli ja sen mahdollistamat vahvat mahlat: vaikkapa sellainen ilmaisu, kuin "...juottaa omia lapsiamme oman kaipauksemme verellä" (Marina Tsvetajeva), avaa ulottuvuuksia arkikerronnan taakse.

ELÄMÄSTÄ KERTOMISEN TAIDOT

Teoksen johdannossa "Hirveät vanhemmat" pohditaan isyysemurroksen ohuutta ja äitiyden säilymistä hämmästyttävän samankaltaisena. Kokoavien

pohdintojen painopiste on vanhemmuudessa. Sen sijaan lapsen asemaa ja lapsuuden (tyttöyden ja poikuuden) ymmärtämistä ei kosketella, vaikka sitä on teoksen teeman kannalta pidettävä yhtä olennaisena komponenttina kuin äitiyttä ja isyyttä. Ainakin käsitteellisellä tasolla suhde lapsiin ja lapsuuteen on kokenut suuria muutoksia. Teoksen toimittajat pohtivat vahvoihin äänenpainoihin vanhemmuuden kirousta: "Juuri lasten ja vanhempien välinen sosiaalinen dynamiikka on täynnä arvostelua, molemminpuolista vähättelyä, pakottamista ja piikittelyä. Tuskin missään muussa suhteessa on enää mahdollista kohdella toista ihmistä niin ala-arvoisella ja inhottavalla tavalla ilman että suhde katkeaa." Lasten ja vanhempien asettaminen tasa-veroiseen asemaan toistensa kiusaamisessa johtaa ajatukset aikuisiin lapsiin. Pienenä lapsi jää toiseksi, ja silloin kai olisi syytä puhua lapsuuden kirouksesta? Johdannon kirjoittajia ei voi moittia ainakaan vanhemmuuden (eikä lapsuuden) romantisoinnista tai idealisoinnista. Menisikö jo paniikin puolelle arvelta, että joissakin tapauksissa hyvän vanhemman yksikin paha erehdys riittäisi mustaamaan lapsen käsityksen vanhemmasta peruuttamattomasti.

On totta, että teoksen esseissä käsitellään paljon kipeitä muistoja. Mutta millaisia päätelmiä siitä voi tehdä? Kysymys lienee elämäkertakerronnassa klassinen. Eikö ole niin, että on kirjoitettava hankaavista seikoista, se mikä sujuu, valtauta paikoilleen pohtimattakin. Anni Vilkkonen lainaa erästä elämäkerturia, joka sanoo: "onni on sellainen veitikka,

että se viihtyy rivien välissä". Tolstoi aloittaa Anna Kareninan väittämällä, että "kaikki onnelliset perheet muistuttavat toisiaan, jokainen onneton perhe on onneton omalla tavallaan". Ehkä käsiteltävien teemojen on oltava sopivasti kiipeitä, riittävän askarruttavia, jotta ylipäätään tulee kirjoittaneeksi elämästään. Rajusti tyrmääviin kokemuksiin taas harva tohtii tarttua, ja silloin saattaa päiväkirjakin vaieta. Sitä paitsi, onko laisinkaan sellaisia lähisuhteita, joihin ei liittyisi kipeitä muistoja? Jospa ne ovat väistämätön osa lapsuutta ja vanhemmuutta. Lapsen ja vanhemman suhde on tuskin vähemmän konfliktierkää

kuin parisuhde. Kumpikin suhderakenne näyttäisi olevan sekoittuneiden tunteiden otollista maaperää.

Omaelämäkerronnassa viljellään elämästä kertomisen taitoja. Mahdollisuus niiden monipuoliseen harjaanuttamiseen pitäisi olla osa elämänpituista koulutusta, osa kansalaistaitojen kehittämistä. "Vanhemmat ja lapset" löytää varmasti runsaasti kiinnostuneita lukijoita. Se tarjoaisi kelpo materiaalia mm. vanhemman neuvontaan ja valmennukseen tuomalla esiin vaihtoehtoisia ja koettuja näkökulmia verrattuna kasvatusoppaiden kuinka asioiden tulisi olla -ohjeisiin ja ehkäpä ylykseen

tutkiskella omia suhteita vanhempiin. Aila Meriluoto on ehdottanut, että jokaisen ihmisen tehtäviin tulisi kuulua jälkeläisten vapauttaminen omista kauhuista. Tässä tehtävässä on olennaista perata suhdetta edelliseen sukupolveen sukupolvesta toiseen.

MARJATTA BARDY

J. P. ROOS &
ANNA ROTKIRCH (TOIM.)
VANHEMMAT JA LAPSET
SUKUPOLVIE
SOSIOLOGIAA
TAMPERE: GAUDEAMUS,
1997
263 s.

PÄIHDEHUOLLON AITIOPAIKALLA

Ei ole kovin tavallista, että päihdehuollon työntekijä pääsee kokemaan alan toimintaa toiselta puolelta, asiakkaana tai potilaana. Jotkut asiakkaat tosin myöhemmin kouluttavat itsensä työntekijöiksi, mutta harvemmin tapahtuu toisin päin. Kun tähän yhdistelmään liittyvät perinpohjainen akateeminen oppineisuus ja ennen kaikkea kiinnostus siihen, mistä oikein on kysymys, syntyy pätevää ja ajatuksia herättävää jälkeä.

Seppo Toiviainen osallistui sisäältä päin kahden laitoksen, Tervalammen ja Kalliolan, toimintaan asiakkaana, edellises-

sä myös työntekijänä, vuosina 1989–94. Huolellinen päivittäinen kirjanpito "pääkirjaan" antoi vankan aineiston tarkastella laitosten todellisia käytäntöjä ja kurkistaa virallisten esitteiden ja normistojen taakse. "Pääkirja" ei aukene vain yksityiskohtaisena kronologisena selostuksena, vaan se antaa mahdollisuuden tarkastella kyseisten laitosten ja laajemminkin päihdehuollon piileviä ideologioita ja taustakäsityksiä, jopa sen yhteiskunnallisia kytköksiä.

Moni tieteelliseen kaapuun puettu fakta osoittautuu myytiksi ja joskus myös päinvas-

toin: myyteistä tulee faktoja siinä mielessä, että ne näyttävät toimivan. Kyseenalaisiksi joutuvat erityisesti raitistumisprosentit. Jos Kalliolan – ja sen esikuvan Minnesota-mallin – toipumisprosentit otettaisiin todesta, jopa neljä viidestä Kalliolan myllyhoidon läpikäyneestä olisi vuoden kuluttua raittiina. Näitä toistakymmentä vuotta sitten Suomessakin markkinoituja lukuja on sittemmin jouduttu vähitellen tarkistamaan, kun kotimaiset seurantalutkimukset ovat tuoneet tulokset huomattavasti maanläheisemmiksi. Kirjoittaja asettaa koko prosenteilla lei-